

Folketinget - Udvalget for Videnskab og Teknologi
Christiansborg
1240 København K

Kulturministeren
Kulturministeriet
Nybrogade 2
1203 København K

Tlf. : 33 92 33 70
Fax : 33 91 33 88
E-mail : min@kum.dk
Web : www.kum.dk

12. april 2007

Hermed fremsendes svar på spørgsmål nr. 16 (UVT alm. del, rettigheder til lyd- og videooptagelser fra forelæsninger), stillet af Folketingets Udvalg for Videnskab og Teknologi den 27. marts 2007.

Brian Mikkelsen

Spørgsmål nr. 16

(UVT alm. del), rettigheder til lyd- og videooptagelser fra forelæsninger
Skrivelse af 27. marts 2007

Svar til Folketingets Udvalg for Videnskab og Teknologi fra kulturministeren.

Spørgsmål:

”I forbindelse med udbredelsen af lyd- og videooptagelser fra forelæsningerne på landets universiteter, bedes ministeren give en redegørelse omkring rettighederne til forelæsningerne.”

Svar:

Efter ophavsretsloven beskyttes litterære og kunstneriske værker. En forelæsning anses som et mundtligt værk, der nyder beskyttelse på linje med andre typer af værker.

Den ophavsretlige beskyttelse indebærer, at ophavsmanden har en eneret til at fremstille eksemplarer (kopiere) af sit værk samt en eneret til at gøre værket tilgængeligt for almenheden, herunder ved udsendelse i radio og tv og tilrådighedsstillelse on demand på internettet.

Ophavsretten tilkommer den fysiske person, der har frembragt værket, hvilket i dette tilfælde vil være den lærer, som er ansat på det enkelte universitet. Læreren kan ved aftale, kollektiv overenskomst eller lignende overdrage udnyttelsesrettighederne til universitetet.

I mangel af udtrykkelige aftaler om overdragelse af ophavsretten følger det af retspraksis, at ophavsretten overgår til arbejdsgiveren i det omfang, som er nødvendigt af hensyn til arbejdsgiverens sædvanlige virksomhed. Det kommer an på en konkret vurdering, hvad der i de enkelte tilfælde kan anses for sædvanlig virksomhed.

Sammenfattende kan der således ikke gives en entydigt svar på, om det er den enkelte lærer eller universitetet, der har retten til at udbrede lyd- og videooptagelser af forelæsninger.

Spørgsmålet om ophavsret i ansættelsesforhold har været behandlet af et udvalg nedsat af Kulturministeriet om revision af ophavsretslovens kapitel 3. Udvalget afgav betænkning i oktober 2006 (betænkning nr. 1480/2006).

Betænkningen indeholder synspunkter og argumenter for og imod en arbejdsgiverregel set fra henholdsvis arbejdsgivers og arbejdstagers side.

Rektorkollegiet har på vegne af bl.a. universiteterne oplyst følgende om anvendelse af undervisningsmaterialer skabt af ansatte på universiteterne (side 194 f.):

”Undervisningsmaterialer

Når der gælder undervisning, er det væsentligt, at undervisningsmaterialer, noter, undervisningsplaner osv. kan benyttes, også i en situation hvor forfatteren måtte have forladt universitetet. Universiteterne finder det uacceptabelt, at undervisningen kan obstrueres med baggrund i ophavsretten.

Samtidig er det væsentligt for universiteterne, at man ikke, fx til COPY-DAN, skal betale for mangfoldiggørelse og anden brug af det undervisningsmateriale, som universitetets egne ansatte har produceret.

Universiteterne har ikke noget ønske om at ændre betingelserne for udgivelse af lærebøger og lignende. Det er væsentligt, at der er økonomiske incitamenter til at få udgivet lærebøger på dansk. Samtidig sikrer COPY-DAN-aftalerne, at der i rimeligt omfang kan anvendes kopier, uddrag mv. i undervisningen. Universiteterne er indstillede på, at kopiering fra disse værker også medfører betaling til COPY-DAN.

Udviklingen i fjernundervisning betyder, at der i stigende grad vil være behov for elektronisk publiceret undervisningsmateriale. I det omfang materialet publiceres af universitetet, ønsker universitetet at have ophavsretten, mens man anerkender, at hvis materiale publiceres af et forlag, så vil forlaget have rettighederne, og universiteterne må betale for benyttelse, fx i forbindelse med aftaler med COPY-DAN eller med det berørte forlag.

Opsummering

1. Universiteterne ønsker at have retten til at etablere Institutional Repositories.
2. Forskerne opfordres til at sikre sig ret til, at artikler kan udgives på Institutional Repositories.
3. Universiteterne ønsker ikke en ret til at publicere forskningsresultaterne (arbejdsgiverregel).
4. Udgivelse af undervisningsmateriale skal kunne fortsætte, selvom den ansatte er holdt op eller modsætter sig udgivelse.
5. Kopiering af universitetsudgivet materiale skal ikke medføre COPY-DAN-betaling.
6. Udgivelse af lærebøger er fortsat en privat sag, og evt. kopiering skal foregå efter aftale med COPY-DAN.
7. Elektronisk mangfoldiggørelse af undervisningsmateriale skal følge de samme principper som trykt. Eget materiale skal kunne stilles til rådighed for de studerende. Lærebøger mv. må universitetet købe sig ret til at stille til rådighed.”

Samrådet for Ophavsret, som bl.a. repræsenterer det videnskabelige personale på de højere læreanstalter, har anført følgende (side 201):

”Sammenfatning: Gældende ret

Området er ikke aftalereguleret, og der foreligger ingen domme ellign. De almindelige udgangspunkt – ”tommelfingerreglen” – fører til, at retten til forsknings- og undervisningsmateriale forbliver hos den ansatte. Institutionen vil således normalt kun kunne råde, hvis der foreligger en særlig aftale herom, som omfatter den ansatte. Den ansatte kan disponere over sine værker i forhold til institutionen uden ophavsretlige bindinger.

Der er ikke i de lande, som vi normalt sammenligner os med vedr. ophavsret, nogen arbejdsgiverregel på universitetsområdet, idet retsstillingen svarer godt til den nuværende danske. Det er endvidere interessant at notere, at man end ikke i England og USA med sikkerhed kan siges at have en retsstilling svarende til en ”arbejdsgiverregel”, og at institutionerne, i den udstrækning de har rettighederne, overdrager disse til de ansatte. Baggrunden herfor er formentlig et ønske om at undgå det administrative besvær og sikre de ansatte gode vilkår.”

Samrådet for Ophavsret anfører videre (side 203 f.):

”Sammenfatning

Som det fremgår af de to eksempler, har det meget stor betydning for den ansatte, om det er den pågældende eller institutionen, som har ophavsretten til den pågældendes værker. I sidstnævnte tilfælde kræver publicering eller anden relevant udnyttelse altid en form for tilladelse fra institutionen for ikke at udgøre en ophavsretskrænkelse.

Det har derimod ingen videre praktisk betydning for institutionen, om den har ophavsretten i kraft af ansættelsen eller ej. Institutionen vil således under alle omstændigheder kunne fastsætte sædvanlige retningslinjer eller indgå aftaler med de ansatte – individuelle og/eller kollektive - om vilkårene for den ansattes udnyttelse og kunne håndhæve disse via den almindelige kontrakt- og ansættelsesret. Med sådanne aftaler mv. vil institutionerne kunne målrette deres indsats mod de særlige områder, som har betydning for institutionens profilerings- og formidlingsbehov.”

Betænkningen har været genstand for en omfattende høring med frist til at afgive bemærkninger den 2. april 2007. Kulturministeriet overvejer nu, hvilke eventuelle tiltag der skal iværksættes som opfølgning på betænkningen.